

Konstytucja 3 Maja

Hymn do miłości Ojczyzny

Święta miłości kochanej Ojczyzny,
czują Cię tylko umysły poczciwe!
Dla ciebie zjadłe smakują trucizny,
dla ciebie więzy, pęta nie zelżywe.
Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,
gnięździsz w umyśle rozkosze prawdziwe.
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

Wolności! której dobra nie docieka
gmin jarzma zwykły, nikczemny i podły.
Cecho dusz wielkich! Ozdobo człowieka,
strumieniu boski, cnót zaszczycon źródły!
Tyś tarczą twoich Polaków od wieka,
z ciebie się pasmem szczęścia nasze wiodły.
Większaś nad przemoc! – A kto ciebie godny
pokruszył jarzma, albo padł swobodny.

Biskup Ignacy Krasicki

Katarzyna Skorupa-Malińska

Konstytucja 3 Maja

(tekst wystąpienia w Muzeum Niepodległości
podczas koncertu „Pro Bono Poloniae”)
Wstęp i redakcja **Tadeusz Skoczek**

Warszawa 3 maja 2023 – Radzymin 14 maja 2023

Muzeum Niepodległości w Warszawie

**Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920,
oddział Muzeum Niepodległości**

ISBN 978-83-67620-11-6

Druk: Delta. J.A. Jagła
ul. Żeleńskiego 29, 31-353 Kraków

Dla dobra Polski, dla dobra Ojczyzny

Muzeum Niepodległości od wielu lat zajmuje się upamiętnianiem najważniejszych faktów z naszej narodowej historii. Polskie powstania, od Insurekcji Kościuszkowskiej po restytucję państwowości w latach 1918-21, powstania w okresie niemieckiej okupacji, walkę o niezależność i suwerenność wyznaczaną datami 1945-46, 1956, 1980-81, 1989 - stanowią misyjną domenę wystaw, konkursów oraz akcji edukacyjnych. Rokrocznie nasze Wydawnictwo Naukowe realizuje ponad 40 tytułów dziełowych oraz dwa naukowe periodyki; „Niepodległość i Pamięć” i „Kwartalnik Kresowy”. Jesteśmy też współpracownikami miesięcznika światowego Związku Żołnierzy AK, wydajemy kwartalne dodatki historyczne do miesięcznika „Zielony Sztandar”, mamy programowy wpływ na realizację kwartalnika „Cracovia Leopoldis”, opolskiego rocznika „Piosenka”, miesięcznika „Stolica”, „Rocznika Biblioteki Kraków”.

Samorząd Województwa Mazowieckiego, jako organizator Muzeum Niepodległości, finansując nasze projekty, nakłada też nowe obowiązki i zadania. Oprócz realizacji programu w dotychczasowych oddziałach: Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, Muzeum Więzienia Pawiak, Mauzoleum Walki i Męczeństwa w alei Szucha otrzymaliśmy prestiżowy projekt zorganizowania kolejnego oddziału – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920, w Radzyminie.

Już 15 sierpnia 2019 roku Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik oraz burmistrz Radzymina Krzysztof Chaciński podpisali list intencyjny w sprawie wspólnego utworzenia nowej instytucji. Właśnie dobiega końca proces rewitalizacji Domu Pielgrzyma znajdującego się przy ulicy Jana Pawła II w Radzyminie, naprzeciw cmentarza obrońców Warszawy i Polski, żołnierzy poległych w bitwie, która niekiedy nazywana jest „Cudem nad Wisłą”.

Radzymińską nekropolię 13 czerwca 1999 roku odwiedził Ojciec Święty Jan Paweł II, podczas pamiętnej podróży do Polski. Wokoło cmentarza zgromadziło się wtedy prawie 50 tysięcy wier-

nych. Mieszkańcy witali papieża wielkim transparentem; „Radzymin miasto Cudu nad Wisłą wita Ojca świętego Syna polskiej ziemi”. Jan Paweł II powiedział wtedy pamiętne słowa:

„Wiecie, że urodziłem się w roku 1920, w maju. W tym czasie, kiedy bolszewicy szli na Warszawę. I dlatego noszę w sobie od urodzenia wielki dług w stosunku do tych, którzy wówczas podjęli walkę z najeźdźcą. I zwyciężyli. Płacąc częstokroć za to swoim życiem. Tutaj, na tym cmentarzu, spoczywają ich doczesne szczątki. Przybywam tu z wielką wdzięcznością, jak gdyby spłacając dług za to, co od nich otrzymałem”.

Poprzedzając oficjalne otwarcie Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 organizujemy w Radzyminie i okolicach szereg imprez patriotycznych, wystaw, konferencji, projektów i spotkań edukacyjnych.

Rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja daje nam asumpt do organizowania wielu spotkań z mieszkańcami. Dokładnie w dniu uchwalenia konstytucji, w rocznicę 232, fundacja Polonia Union zorganizowała Muzeum Niepodległości wspólnie koncert „Pro bono Poloniae”, prezentację pieśni napisanych do muzyki Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki i Mieczysława Karłowicza. Wystąpili znakomici artyści Opery Narodowej i Warszawskiej Opery Królewskiej: Justyna Stępień, Aneta Skarżyński, Ewa Pelwecka, Rafał Grozdew.

W przesłaniu ogłoszonym na muzealnej stronie internetowej napisaliśmy:

Święto Narodowe Trzeciego Maja jest jednym z najważniejszych świąt państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Uchwalony 3 maja 1791 r. akt prawny był pierwszą pisaną konstytucją w Europie i drugą – po amerykańskiej – na świecie. Ustawa Rządowa, jak na tamte czasy, stanowiła bardzo nowatorskie posunięcie, zawierała wizję oraz program budowy nowoczesnego państwa i społeczeństwa. Konstytucja zmieniła ustrój państwa na monarchię dziedziczną, ograniczyła znacząco demokrację szlachecką, wprowadziła polityczne zrównanie mieszczan i szlachty oraz zapewniła chłopom ochronę państwa. Kształtowała podwaliny praworządności, wprowadziła będący dziś ogólnosiątkowym

standardem konstytucyjnym trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, niosła gwarancję swobód obywatelskich, tradycje chrześcijańskie, tolerancję i wartości Oświecenia. Konstytucja zniosła formalnie liberum veto, przywróciła Polakom nadzieję i poczucie odpowiedzialności za swój kraj. Był to bardzo postępowy i odważny akt prawny, inicjujący szereg reform. Nadal pozostaje symbolem odważnego, nowatorskiego myślenia o kształcie Rzeczypospolitej.

Demokracja, wolność, parlamentaryzm, zrozumienie spraw obywatelskich i społecznych – właśnie z tymi wartościami utożsamiamy Święto Narodowe Trzeciego Maja. Konstytucja 3 Maja daje świadectwo wielkiej mądrości i przenikliwości jej twórców. Jej uchwalenie było i pozostaje znaczącym wydarzeniem nie tylko w dziejach Polski, ale też w dziejach Europy i świata.

Pielęgnowmy i szanujmy wartości, które ojcowie konstytucji położyli w jej podwaliny, a które dzisiaj są równie ważne, a może i jeszcze ważniejsze, zwłaszcza gdy ich brakuje we współczesnym świecie, w obliczu wojny na Ukrainie oraz dyktatury panującej w Białorusi. Odwołując się do dziedzictwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów, wspierajmy naszych sąsiadów: Ukrainę, stojącą dziś na straży swojej suwerenności i integralności terytorialnej w zmaganiach z rosyjską agresją i okupacją oraz naród białoruski, który zasługuje na wolność i demokrację w niepodległym państwie.

„Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu” – ta zwięzła definicja suwerenności narodu zawarta w artykule V majowej konstytucji stała się nie tylko mottem polskiego parlamentaryzmu, ale przede wszystkim podstawową zasadą ustrojową, obowiązującą do dziś. „Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu” – stanowi jeden z pierwszych artykułów obecnie obowiązującej konstytucji z 1997 r. Wolność, demokracja i prawa obywatelskie, choć raz zdobyte i zapisane w konstytucji, nie są zdobyte raz na zawsze. Trzeba o nie dbać i zabiegać każdego dnia, by naród świadomy swych praw ich strzegł.

Patrząc w przyszłość, skupiamy się na tym, co nas łączy. Budujmy Polskę, w której miłość do Ojczyzny, troska o polską tożsamość i tradycje nie stoją w sprzeczności, lecz przyczyniają się do integracji europejskiej, wzbogacania wzajemnego potencjału gospodarczego, intelektualnego i kulturalnego, a także do głębszego porozumienia współczesnych Europejczyków.

Majowe święto jest czasem dumy i radości.

Warto też przy tej okazji przywołać propozycje „Konstytucji dla Europy” Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego przypominanej przez Muzeum Niepodległości oraz Olgierda Łukaszewicza od roku 2021. Przypominanej i dzisiaj w projekcie pod nazwą Mazowiecki Wędrowny Instytut Europejski.

Traktat Jastrzębowskiego został opublikowany 3 maja 1831 roku w czterdziestą rocznicę uchwalenia drugiej na świecie konstytucji, podstawowego aktu prawnego normującego życie obywateli, naszej Konstytucji 3 Maja. Czy współcześnie akceptujemy postulat Jastrzębowskiego zawarty w pierwszym punkcie konstytucji?: „Wszystkie narody europejskie mają się wyrzec swojej wolności i zostać niewolnikami praw, wszyscy monarchowie mają być odtąd tylko stróżami i wykonawcami tychże praw i nie tytułować się inaczej tylko ojcami narodów”.

Autor tego utopijnego dokumentu pisał go po przegranej bitwie pod Olszynką Grochowską. Ta niezwykle krwawa obrona naszej stolicy, stoczona na przedpolach Pragi, 25 lutego 1831 roku, mogła zachwiać obliczem ideowym i moralnym patriotów starającym się walczyć o niepodległość. Dlatego powstał pomysł Jastrzębowskiego, uregulowania prawnego sytuacji zniewolonego narodu polskiego, wpisania go w kontekst europejski pod przywództwem „patriarchów”.

Wizja autora dzisiaj wydaje się być utopijna, po przegranych Powstaniu Listopadowym mogła być jedynym ratunkiem na odzyskanie niepodległości, niezależności, własnej tożsamości narodowej. Jednak postulaty poszczególnych punktów „Konstytucji dla Europy” do dziś pozostają aktualne. To wizja idealnego europejskiego ładu społecznego, powszechne prawo obywatela do wolności i niezależności, do różnorodności i własnej indywidualnej tożsamości, prawo do życia w pokoju.

Przesłania Konstytucji 3 Maja, marzenia zawarte w „Konstytucji dla Europy” Wojciecha Bohumila Jastrzębowskiego, szacunek dla obowiązującej Konstytucji z 1997 roku zobowiązują nas do ciągłego przypominania o wartościach podstawowych, o imponderabiliach. Również w organizowanych koncertach.

Przypomina nam te podstawowe wartości Katarzyna Skorupa – Malińska w swoim wystąpieniu.

Dziękując prezesowi Czesławowi Skarżyńskiemu Fundacji Polonia Union za zorganizowanie koncertu w Muzeum Niepodległości obiecujemy zorganizowanie niebawem podobnego w naszym oddziale w Radzyminie.

Księdzu Krzysztofowi Ziółkowskiemu, kustoszowi parafialnego Muzeum, składamy wielkie podziękowania za zaproszenie nas z patriotycznym koncertem do Sanktuarium Jana Pawła II w Radzyminie. Podczas uroczystego nabożeństwa w niedzielę 14 maja 2023 roku wierni będą dziękować za pontyfikat Papieża Polaka, w przededniu jego urodzin (przypadają 18 maja). Sumę o godzinie 13.00 opracuje muzycznie Chór Harfa, współpracujący z Muzeum Niepodległości. Po uroczystościach religijnych około 14.00 odbędzie się koncert patriotyczny pt. „Witaj Majowa Jutrzenko”. W parafialnym Muzeum Jana Pawła II oraz Bitwy Warszawskiej otworzymy wystawę poświęconą generałowi Józefowi Hallerowi, obrońcy Radzymina. Będzie to swoiste zaproszenie do odwiedzania Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920, oddziału Muzeum Niepodległości, w Radzyminie.

Dr Tadeusz Skoczek
Dyrektor Muzeum Niepodległości

Uchwalenie Konstytucji 3 Maja, Jan Matejko, 1891

WITAJ MAJOWA JUTRZENKO

Obchodzimy pamiątkę Konstytucji 3 maja - święto słusznej, narodowej dumy z dokonań naszych przodków. Święto 3 maja dzieliło zawsze los całego narodu, całego państwa polskiego.

3 maja 1791 r., Sejm Czteroletni przyjął ustawę rządową, która przeszła do historii jako Konstytucja 3 maja. Była to pierwsza w Europie i druga na świecie ustawa regulująca organizację władz państwowych, a także prawa i obowiązki obywateli.

Była też ostatnim aktem formalnie niepodległej Rzeczypospolitej. Choć obowiązywała tylko kilkanaście miesięcy, zmieniła definicję narodu włączając do niego mieszczan i chłopów. Niestety nie uchroniła naszego państwa przed wymazaniem z mapy świata.

Rzeczypospolita Obojga Narodów zaczęła tracić na znaczeniu już w XVII wieku. Liczne wojny z sąsiadami, powstania kozackie, „potop szwedzki” z 1655 r., klęski głodu, zarazy przyczyniły się do nieodwracalnego osłabienia państwa. Najbliżsi sąsiedzi, Austria, Rosja i Prusy rośli w siłę i przejmowali zwierzchność polityczną i militarną w Europie Środkowej.

„Sejm niemy” z 1717 r. przyniósł praktyczną utratę suwerenności Polski i przejście pod protektorat Rosji, która stała się „gwarantem” dalszego rozkładu polskiej państwowości. W Rzeczypospolitej chaos tylko się wzrósł, podsycany przez ościenne mocarstwa.

W 1764 r. na tronie zasiadł, z woli i faktycznego nadania carycy Katarzyny II, Stanisław August Poniatowski. Wymuszone przez Rosję zmiany ustrojowe wywołały bunt szlachty i konfederację barską - pierwsze polskie powstanie narodowe.

Klęska insuregentów, a w rezultacie rozbiór w 1772 r. przyniósł pewne otrzeźwienie i spowodował zmiany w politycznym myśleniu o Polsce. Oprócz narzuconej pod egidą rosyjską Rady Nieusta-

*Kołacz królewski – alegoria pierwszego rozbioru Polski
(Noël Le Mire/domena publiczna)*

jącej, sejm rozbiorowy powołał do życia Komisję Edukacji Narodowej i Szkołę Rycerską, instytucje, które w przyszłości odegrały ważną rolę w próbie odnowy i ratowania Rzeczypospolitej. Zaan-

gażowanie imperium Romanowów w wojny ze Szwecją i Turcją stało się okazją do podjęcia próby odcięcia się od Rosji. Katarzyna II zwracała mniejszą uwagę na poczynania Stanisława Augusta, do tej pory lojalnego wobec Petersburga, ten postanowił wykorzystać sytuację wzmacniając władzę królewską.

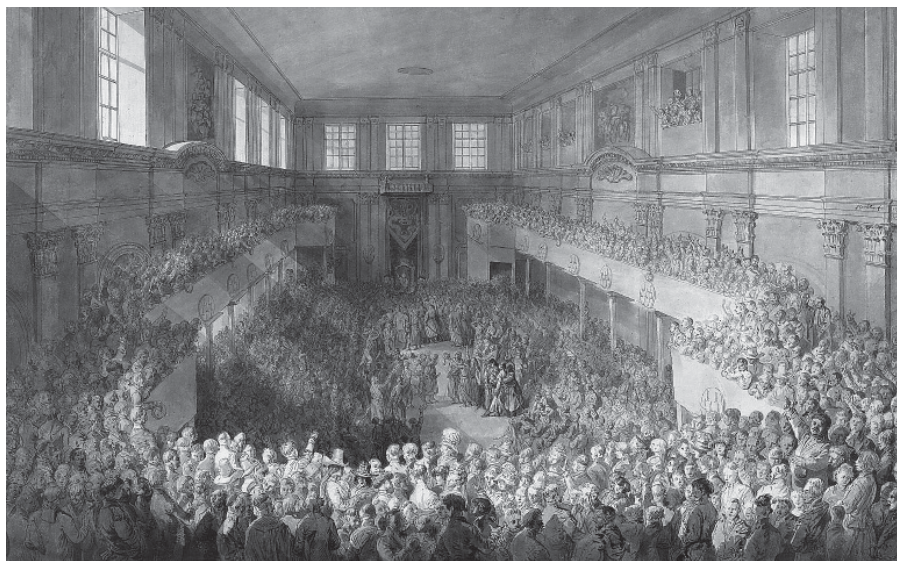
Zwołany w 1788 r., za wiedzą i zgodą carycy, sejm miał pierwotnie zatwierdzić sojusz polsko-rosyjski i uchwalić przystąpienie do wojny z Turcją. Sprawy potoczyły się zgoła inaczej. Większość posłów chciała raczej zerwać z Rosją niż ją wspierać. Sejm zwołany na sześć tygodni obradował cztery lata, a do historii przeszedł pod nazwą Sejmu Wielkiego. Debatowano pod wężem konfederacji, żeby obrad sejmowych nie można było zerwać za pomocą liberum veto. Posłowie energicznie przystąpili do pracy: zlikwidowano kontrolowaną przez ambasadę rosyjską w Warszawie Radę Nieustającą, uchwalono znaczące zwiększenie stanu osobowego armii. Reformatorski nastrój posłów udzielił się także warszawskim mieszczanom, którzy pod koniec następnego roku zażądali poszerzenia swoich praw i ustanowienia własnych delegatów do parlamentu. Wymiernym efektem tych działań było uchwalenie ustawy o miastach, włączonej później do Konstytucji 3 maja.

Początkowo pracami nad nowymi podstawami ustrojowymi kierował Ignacy Potocki, przywódca frakcji opozycyjnej do królewskiej. Prace trwały długo, a ich efektem był dość niezborny tekst, zupełnie nie nadający się pod obrady sejmu. Zgodnie z obyczajem politycznym taki projekt należało wydrukować i na co najmniej trzy dni przed wniesieniem pod obrady Izby, dostarczyć egzemplarz każdemu posłowi, aby ten mógł się z nim zapoznać. W 1790 r. odbyły się kolejne wybory do sejmików ziemskich. Znaczące zwycięstwo wyborcze odnieśli stronnicy Stanisława Augusta, którzy odzyskali większość w parlamencie. Nowi posłowie nie zastąpili „starych” lecz dołączyli do obrad i sejm, nadal skonfederowany, obradował w „podwójnym” składzie.

Przegrana Ignacego Potockiego skłoniła go do połączenia własnego ugrupowania ze zwolennikami króla. W ten sposób powsta-

ło „stronnictwo patriotyczne”. Pracami nad tekstem nowej ustawy rządowej zajęło się wąskie grono złożone z króla, Ignacego Potockiego, marszałka Stanisława Małachowskiego, księdza Hugo Kołłątaja. Podczas prac korzystano z tekstu konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej oraz wiadomości o pracach francuskiego Zgromadzenia Narodowego. Podstawowy tekst ustawy Stanisław August przedstawił już w styczniu 1791 r. Podczas późniejszej dyskusji nad ostatecznym kształtem ścierały się dwie koncepcje: monarchistyczna, forsowana przez króla oraz republikańska Ignacego Potockiego, kładącego nacisk na dużą rolę sejmu i sejmików. Nasza pierwsza konstytucja powstała poza obradami sejmu i bez jego umocowania. Ostateczny tekst Ustawy Rządowej odczytano 2 maja 1791 r. w obecnym Pałacu Prezydenckim.

Uchwalenie Ustawy Rządowej, podobnie jak jej narodziny, nie przebiegło zgodnie z regułami polskiego parlamentu. Przede wszystkim nie zdecydowano się na poddanie jej normalnej procedurze sejmowej ze względu na zbyt kontrowersyjne zapisy.

Zaprzysiężenie Konstytucji 3 Maja, rycina Johanna Friedricha Bolta wg rysunku Gustava Friedricha Amaliusa Tauberta, 1792; Biblioteka Narodowa

Zwolennicy Konstytucji, w obawie przed groźbą użycia siły przez stronnictwo moskiewskie, przyspieszyli termin obrad nad dokumentem o dwa dni, korzystając z faktu, że główni oponenty nie zdążyli powrócić do Warszawy po Wielkanocy. Nie ogłoszono daty rozpoczęcia sesji, tylko imiennie wezwano zwolenników reformy na posiedzenie w dniu 3 maja. Taki tryb naruszał praktyczne zwyczaje i regulamin prac Sejmu. Pierwotnie uchwalenie planowano na 5 maja, jednak dynamicznie zmieniająca się sytuacja polityczna spowodowała przyspieszenie działań.

Obrady sejmowe i przyjęcie Konstytucji odbyły się w warunkach zamachu stanu. Miejsce obrad, Zamek Królewski w Warszawie, było strzeżone przez Gwardię Królewską i oddziały wojskowe pod dowództwem bratanka króla księcia Józefa Poniatowskiego, który wraz z grupą oficerów znalazł się w izbie zamkowej. Rankiem 3 maja, tuż po otwarciu obrad Sejmu, odczytano w Izbie specjalnie zredagowane depešy, z których wynikało, że Polsce grozi kolejny rozbiór. Wtedy Ignacy Potocki zwrócił się do Stanisława Augusta z pytaniem, jakie ma „wnioski ku ratowaniu ojczyzny”. Król odrzekł, że jedyną drogą jest uchwalenie wielkiej reformy. I mimo nieporozumień, natychmiast ją przegłosowano.

Jedenaście artykułów Konstytucji wprowadzało: trójpodział władzy, budzącą kontrowersje monarchię dziedziczną, opiekę prawną nad chłopami i mieszczanami, wolność wyznaniową oraz znosiło liberum veto na rzecz głosowania większością. Sejm miał być zwoływany co dwa lata, a po upływie ćwierć wieku, czyli w 1819 r. sejm nadzwyczajny miał dokonywać rewizji jej zapisów. Po uchwaleniu Ustawy, posłowie pod przewodnictwem marszałka Stanisława Małachowskiego, pośród tłumu wiwatujących mieszczan, przeszli do kolegiaty św. Jana, aby zaprzysiąc Konstytucję.

Zapisy konstytucji po raz pierwszy w historii nadawały podmiotowość chłopom prowadziło do tego, że także ci ostatni przechodzili spod jurysdykcji sądów szlacheckich pod władzę sądownictwa krajowego. W efekcie to już nie właściciel wsi miał decydować o losie włościanina, a ten zyskiwał szansę na sprawiedliwe roz-

Alegoria Konstytucji 3 Maja 1791 r., rycina Daniela Mikołaja Chodowieckiego z 1792 r.; Biblioteka Narodowa

strzygnięcie swojej sprawy w sądzie. Konstytucja wyznaczała kierunek zmian prawnych, których efektem miała być pełna wolność najliczniejszej warstwy społecznej. Formalnie nie zniosła obowiązującej od XVI wieku zasady przywiązania do ziemi, ale tworzy-

ła furtkę, przez którą mieszkańcy wsi mogli uzyskać pełną wolność. Ostatecznie chłopca wyzwolić miał dopiero wydany w 1794 r. przez Tadeusza Kościuszkę tzw. uniwersał połaniecki. Przegrana powstania kościuszkowskiego nie pozwoliła niestety wprowadzić tego prawa w życie. Pańszczyznę zaś zniesiono dopiero kilkadziesiąt lat później na mocy zmian prawnych wymuszonych na państwach zaborczych.

Konstytucję 3 Maja uznaje się powszechnie za ukoronowanie wszystkiego, co dobre i oświecone w polskiej historii i kulturze. Sejm Wielki obradował jeszcze przez ponad rok próbując zreformować ustrój Rzeczypospolitej. W pierwszą rocznicę uchwalenia ustawy rządowej Stanisław August wmurował kamień węgielny pod budowę Świątyni Opatrzności Bożej, mającej być wotum za Konstytucję. W trakcie uroczystości rozszalała się wichura, co wielu odczytało jako złą wróżbę. Prawdziwa burza zbierała się jednakże kilkaset kilometrów dalej. Na kresach Rzeczypospolitej w miasteczku Targowica pod patronatem Katarzyny II zawiązała się konfederacja, której celem było obalenie nowego kształtu państwa. Wkrótce obrońcy „starego porządku” przejęli władzę i zlikwidowali większość ustaw. Był to moment dramatyczny, który przyniósł upadek Rzeczypospolitej.

Konstytucja 3 maja stała się symbolem wielkich dokonań i dowodem na to, że istniała wśród ówczesnych elit politycznych wola by stworzyć silne, sprawne i nowoczesne państwo. Jej pamięć pobudzała do walk o jego odrodzenie przez cały okres zaborów. Polacy dzięki przyjęciu ustawy zasadniczej odzyskali poczucie własnej wartości i szacunek dla swego politycznego dziedzictwa.

To Sejm Wielki wyznaczył dzień 3 maja jako dzień, który ma służyć upamiętnieniu dzieła Konstytucji. Przez okres zaborów mogliśmy tylko i wyłącznie śnić o ponowieniu drogi ku wspaniałym celom, ku Polsce niepodległej, Polsce nowoczesnej, Polsce bezpiecznej. II Rzeczpospolita przywróciła to święto i trwało ono ze swoją rangą, swoim znaczeniem dla całego narodu obok 11 listopada, daty odzyskania niepodległości.

USTAWA
RZĄDOWA.

~~~~~  
PRAWO UCHWALONE.

*Dnia 3. Maja, Roku 1791.*



~~~~~  
w WARSZAWIE,
w Drukarni Uprzywileiowanej M. GRÖLLA,
Księgarza Nadwornego J. K. Mci.

Strona tytułowa Ustawy Rządowej wydanej w warszawskiej drukarni Michała Grölla 1791.

Wraz z upadkiem Polski, z mrokiem okupacji i święto Konstytucji 3 Maja zostało zlikwidowane. Jeszcze w 1946 roku, raz jedyny, oficjalnie obchodzono święto Konstytucji 3 Maja. Mało kto dzisiaj już o tym pamięta. Wtedy także istniały wielkie ruchy narodowe, społeczne, upominania się o te same cele, co w Konstytucji 3 Maja, w obliczu nadchodzącej „nocy stalinowskiej”.

Tak rzeczy się miały aż do 1981 r., kiedy „Solidarność” upomniała się o święto 3 maja, jako o święto ogólnonarodowe. Wolna Polska po 1989 r. przywróciła je w całym swoim majestacie.

Katarzyna Skorupa-Malińska

Spis ilustracji:

1. Jan Matejko, *Uchwalenie Konstytucji 3 Maja*, 1891
2. Noël Le Mire, *Kołacz królewski-alegoria pierwszego rozbioru Polski*, 1773
3. Johann Friedrich Bolt, *Zaprzysiężenie Konstytucji 3 Maja*, rycina wg rysunku Gustava Friedricha Amaliusa Tauberta 1792
4. Daniel Mikołaj Chodowiecki, *Alegoria Konstytucji 3 Maja 1791 r.*, 1792
5. *Strona tytułowa Ustawy Rządowej wydanej w warszawskiej drukarni Michała Gröllla*, 1791

Domena publiczna z uznaniem zasad Creative Commons

Witaj majowa jutrzeńko

Witaj majowa jutrzeńko,
świeć naszej polskiej krainie,
uczczymy ciebie piosenką,
która w całej Polsce słynie.

Witaj Maj! Trzeci Maj,
u Polaków błogi raj!

Witaj dniu trzeciego maja,
który wolność nam zwiastujesz,
pierzchła już ciemiężców zgraja,
Polsko dzisiaj tryumfujesz.

Witaj Maj! ...

Wrogów tłuszcze wyrok Boski
zmiotł z powierzchni polskich łąnów,
znikła boleść, znikły troski,
nie ma w Polsce obcych panów.

Witaj Maj! ...

Rajnold Suchodolski

Polonez Trzeciego Maja

Zgoda Sejmu to sprawiła
Że nam wolność przywróciła
Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany Niechaj żyje Król kochany!

Taka jest narodu wola
Za swych braci i za Króla
Obywatel każdy wszędzie
Życie swoje łożyć będzie

Wiwat Sejm i naród cały!
Dziś nam Nieba żywot dały
Wiwat! Krzyczcie wszystkie stany
Niechaj żyje Król kochany!

Polonez Kościuszki.

Patrz Kościuszek na nas z nieba,
jak w krwi wrogów będziem brodzić,
twego miecza nam potrzeba,
by Ojczyznę oswobodzić.

Wolność droga w białej szacie
złotem skrzydłem w górę leci,
na jej czole, patrzaj bracie,
jak swobody gwiazdka świeci!
Oto jest wolności śpiew, śpiew, śpiew,
My za nią przelejem krew, krew, krew.

Kto powiedział, że Moskale
są to bracia nas Lechitów,
temu pierwszy w łeb wypalę
przed kościołem Karmelitów.

Kto nie uczuł w gnuśnym bycie
naszych kajdan, praw zniewagi,
to jak zdrajcy wydrę życie
na niemszczonych kościach Pragi.

Oto jest wolności etc.

Z naszym duchem i orężem
Polak ziemię oswobodzi,
zdrajca pierzchnie, my zwyciężym,
bo wódz śmiały nam przewodzi.

Tylko razem, tylko w zgodzie,
a powstańców będziem wzorem,
wszak Kościuszek przy narodzie!
Cały naród z Dyktatorem.

Oto jest wolności etc.

Rajnold Suchodolski

Seria wydawnicza
ZESZYTY DOKUMENTACYJNE,
pod redakcją **Tadeusza Skoczka**

1. Aleksander Kakowski. *Postaniec wolności;*
2. Włodzimierz Tetmajer.
Inicjator drogi do niepodległości Polski;
3. *Więżniowie X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.*
Scenariusz wystaw;
4. *Konstytucja 3 Maja.*

ISBN 978-83-67620-11-6

DTP
Zecer: Wojciech Jelonek

Druk: Delta. J.A. Jagła
ul. Żeleńskiego 29, 31-353 Kraków
Nakład 200 egz.